

แบบพระอุปัชฌาย์สอนนาค

บัดนี้ ตัวเธอ ได้น้อมนำเอาผ้ากาสาเย มาขอบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จึงควรปลูกศรัทธาความเชื่อ ปสาทะความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ตั้งพระพุทธศาสนา และทรงอนุญาตการบรรพชาอุปสมบทอันนี้ไว้ เบื้องต้นที่จะปลูกศรัทธาความเชื่อ ปสาทะความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้านั้น ควรต้องศึกษาให้รู้จักก่อนว่า พระพุทธเจ้า มีคุณความดีอย่างไร

-พระพุทธเจ้า นั้น มีคุณความดี คือ ทรงมีพระปัญญาปรีชาฉลาด รอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น ทั้งคุณและโทษ ประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ ตลอดถึงตรัสรู้อรหัตตผล ๔ โดยไม่มีใครเป็นครูอาจารย์สั่งสอน ส่วนนี้เรียกว่า **พระปัญญาคุณ**

-ทรงละสิ่งที่เป็นโทษ คืออาสวกิเลสเครื่องเศร้าหมองได้อย่างหมดจด กับทั้งวาสนา คือ กิริยาทางกายวาจา ที่กิเลสอบรมสั่งสมมานาน ทรงบริบูรณ์ด้วยความดี มีคุณธรรมอันล้ำเลิศนานัปการ ส่วนนี้เรียกว่า **พระบริสุทธิคุณ**

-ทรงมีพระหฤทัยเต็มเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาในหมู่สัตว์ ซึ่งเราร้อนอยู่ด้วยเพลิงกิเลส และกองทุกข์ ทรงแสดงธรรมสั่งสอนเวไนยสัตว์ ให้ได้ฟังแล้วปฏิบัติตาม สามารถดับเพลิงกิเลส และกองทุกข์เสียได้ โดยมีได้ทรงเห็นแก่ความเห็นคนน้อย ทุกข์ยากลำบากพระวรกาย ส่วนนี้เรียกว่า **พระมหากรุณาคุณ**

* ท่านผู้ดำรงในพระคุณ ทั้ง ๓ ประการ มี **พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ** นี้ เรียกว่า **พระพุทธเจ้า** แปลว่า ท่านผู้รู้ดีรู้ชอบฯ

เมื่อพระพุทธเจ้า ทรงรู้ดีรู้ชอบเช่นนี้แล้ว อาศัยความกรุณาเอ็นดูในหมู่สัตว์ จึงทรงแสดงธรรมสั่งสอน ธรรมคำสั่งสอนของพระองค์นั้น เรียกว่า **ปริยัติธรรม** เพราะเป็นคุณธรรมที่ผู้ปฏิบัติ จะต้องเล่าเรียนท่องบ่นจำทรง ศึกษาให้เข้าใจเนื้อความ ใจความในปริยัตินั้น ประกาศข้อปฏิบัติ คือ **ศีล สมาธิ ปัญญา**

-ความรักษา กาย วาจา ให้บริสุทธิ์ ไม่ประพฤตีสว่างกิเลสอย่างหยาบ ที่จะพึงกระทำด้วยกาย วาจา ชื่อว่า **ศีล**

-ความรักษาใจให้บริสุทธิ์ คือ พงใจไว้ในอารมณ์อันเดียว ไม่ให้เกาะเกี่ยวเศร้าหมองด้วยนิรวรณทั้ง ๕ ชื่อว่า **สมาธิ**

-ความทำปฏิญญาความเห็นให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่เห็นวิปริตผิดไปจากคลองธรรม ชื่อว่า **ปัญญา**

ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ นี้ เรียกว่า **ปฏิบัติธรรม** เพราะเป็นคุณธรรมที่ผู้ปฏิบัติจะพึงฝึกหัด กาย วาจา ใจ และปฏิญญาของตัว ให้เป็นไปตาม

เมื่อผู้ปฏิบัติดำเนินไปตาม คีล สมาธิ ปัญญา นี้ ได้บรรลุถึงความบริสุทธิ์ คือ มรรค ผล นิพพาน อันใด มรรค ผล นิพพาน อันนั้น เรียกว่า **ปฏิเวธธรรม** เพราะเป็นคุณธรรมที่ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้แจ้งแทงตลอดได้เฉพาะตัว ด้วยปัญญา

* **ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ** ทั้ง ๓ ประการนี้ รวมเรียกสั้น ๆ ว่า **พระธรรม** เพราะเป็นสภาพที่ทรงผู้ปฏิบัติไว้ให้เป็นคนดี ไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดี มิให้ตกไปในที่ชั่ว มีทุกคติ อบายเป็นต้นฯ

* หมู่ชนที่ได้สดับธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วตั้งใจปฏิบัติตาม คีล สมาธิ ปัญญา ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ สามารถกำจัดอาสวกิเลสได้ขาดจากสันดาน โดยเอกเทศบ้าง โดยสิ้นเชิงบ้าง กล่าวนามตามภูมิที่ละกิเลสนั้น ๆ ว่า **พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์** ทั้ง ๔ จำพวกนี้ เรียกว่า **พระสงฆ์** เพราะเป็นหมู่เป็นพวก ที่มีความปฏิบัติเสมอเหมือนกันด้วย คีล และทิวฐิ พระสงฆ์นั้น โดยมากมีฉันทะอัธยาศัย ร่วมใจกันกับพระบรมศาสดา ช่วยเทศนาแนะนำสั่งสอนให้ชนนิกรนั้น ๆ ได้ฟังธรรมแล้วปฏิบัติตาม สามารถละความเห็นผิดอันเป็นโทษทุจริต ให้สลัดตั้งมั่นในความเห็นชอบ อันเป็นคุณความดีงามที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ได้

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทั้ง ๓ นี้ เรียกว่า **พระรัตนตรัย** เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดในพระพุทธศาสนา ผู้จะมาขอบรรพชาอุปสมบท ต้องตั้งใจถึงเป็นสรวณะที่พึงที่เคารพนับถือเสียก่อน เหตุฉะนั้นตัวเธอ จงตั้งใจในบัดนี้ว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรวณะที่พึงที่เคารพนับถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นสรวณะที่พึงที่เคารพนับถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นสรวณะที่พึงที่เคารพนับถือของข้าพเจ้า เมื่อตั้งใจถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรวณะที่พึงที่เคารพนับถือ ดังนี้แล้ว จึงควรได้บรรพชาอุปสมบทต่อไป

อนึ่ง พึงรู้จักหน้าที่ของการบรรพชาอุปสมบท ว่ามีประโยชน์อย่างไรก่อน การบรรพชาอุปสมบทนั้นมีประโยชน์คือ จะได้ตั้งใจเล่าเรียนศึกษา และปฏิบัติตาม คีล สมาธิ ปัญญา รักษากาย วาจา ใจ ทิวฐิ ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดีได้ง่าย เพราะเป็นคฤหัสถ์มีกิจกังวลห่วงใยมาก ยากที่จะทำได้ ทั้งตั้งอยู่ในที่ใกล้กับอารมณ์ที่จะล่อจิตให้เกิดความรักบ้าง ความโกรธบ้าง ความหลงบ้าง ไม่เป็นทางที่จะประพฤติปฏิบัติ ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดีได้ง่าย

ส่วนการบรรพชาถือเพศเป็นบรรพชิต ย่อมละกิจกังวลห่วงใย ทั้งตั้งอยู่ในที่ห่างไกลจากอารมณ์เช่นนั้น เป็นทางที่จะประพฤติปฏิบัติ ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์จากอาสวกิเลสได้ง่าย แต่มีชื่อว่า ได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว กิเลสอาสวกิเลสจะหมดสิ้นไปเองก็หาไม่ ยังต้องอาศัยตั้งใจปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างหยาบ ที่ล่วงทาง กาย วาจา ด้วยคีล แล้วตั้งใจปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างกลาง คือนิรวรณ ๕ ที่เกิดขึ้นกลุ่มมรุมจิต ทำจิตให้

เคঁรำหมอง ด้วย**สมาธิ** คือเพ่งใจไว้ในอารมณ์อันเดียว แล้วหมั่นปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างละเอียดสุขุม อันทำให้เกิดมัจฉาทิฎฐิ ความเห็นวิปริตผิดไปจากความจริง ด้วย**ปัญญา** คือ ความรู้จริงเห็นจริง

สำหรับศีลอันเป็นเบื้องต้นนั้น ก็จะได้จะถึงด้วยการบรรพชาอุปสมบทอันนี้

ต่อไปนี้ จงตั้งใจเรียนพระกัมมัฏฐาน ตามแบบโบราณจารย์แต่ปางก่อน ที่ได้สอนสืบ ๆ กันมา เป็นอุบายสำหรับจะทำสมาธิให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นที่ตั้งของปัญญาต่อไป จงศึกษาตามไป โดยบทบาทดังนี้ก่อน

เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ นี้เรียกว่า อนุโลม คือว่าไปตามลำดับ แล้วถอยกลับเข้ามาเป็นปฏิโลม ว่า **ตโจ ทนฺตา นขา โลมา เกสา**

จงตั้งใจศึกษาให้รู้เนื้อความ **เกสา** คือสิ่งที่เป็นเส้น ๆ งอกขึ้นบนศีรษะ เบื้องหน้าเพียงหน้าผาก เบื้องหลังเพียงปลายคอต่อ เบื้องขวางมีหมวกหูทั้งสองข้างเป็นที่สุด ได้แก่ **ผม**, **โลมา** คือสิ่งที่เป็นเส้น ๆ ยกเกสาเสีย งอกขึ้นทั่วสรรพางค์กาย เว้นฝ่ามือฝ่าเท้า ได้แก่ **ขน**, **นขา** คือสิ่งที่เป็นเกล็ด ๆ งอกขึ้นตามปลายมือปลายเท้าทั้งสองข้าง ได้แก่ **เล็บ**, **ทนฺตา** คือกระดูกที่เป็นซี่ก ๆ งอกขึ้นที่คางเบื้องล่าง เบื้องบนสำหรับบดเคี้ยวอาหาร ได้แก่ **ฟัน**, **ตโจ** คือสิ่งที่หุ้มอยู่ทั่วตัว ได้แก่ **หนัง**

ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ทั้ง ๕ นี้ เรียกว่า ตจปัญจกัมมัฏฐาน แปลว่า **กัมมัฏฐานมีทั้งห้าเป็นที่ ๕** เมื่อรู้จักสิ่งทั้ง ๕ อย่าง นี้แล้ว พิจารณาอย่างไรจึงจะเป็นพระกัมมัฏฐาน ถ้าพิจารณาว่า เป็นของดีของงาม น่ารักใคร่ น่าพึงพอใจ ก็ไม่เป็นพระกัมมัฏฐาน เพราะการพิจารณาเช่นนั้น เป็นเหตุที่จะทำราคะความกำหนัด ยินดี ที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่จะช่วยวนกิเลสเช่นนั้นที่เกิดขึ้นแล้ว ให้มีกำลังแก่กล้ามากยิ่งขึ้น ต่อเมื่อพิจารณาว่า เป็นของไม่ดีไม่งาม ไม่น่ารักใคร่ ไม่น่าพึงพอใจ เป็นของโสโครกปฏิกุศล ตามที่เป็นจริง อย่างไม่เห็นแล จึงเป็นพระกัมมัฏฐาน เพราะการพิจารณาเช่นนั้น เป็นเหตุที่จะห้ามกันราคะความกำหนัด ยินดี ที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น เป็นอุบายที่จะปราบปรามกิเลสเช่นนั้นที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ลดน้อยถอยเบาบางลงไป จากสันดาน

เมื่อพิจารณาโดยอาการย่อเพียงเท่านั้น ไม่พอที่จะให้เห็นว่า เป็นของปฏิกุศลน่าเกลียดได้ ก็จงพิจารณาตรวจตราให้ละเอียดแยกคายออกไปโดยส่วนทั้ง ๕ คือ สี สัตถฐาน กลิ่น ที่เกิด ที่อยู่ ว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ทั้ง ๕ อย่างนี้ สีเป็นอย่างไร สัตถฐาน คือรูปร่างเป็นอย่างไร กลิ่นเป็นอย่างไร ที่เกิดที่อยู่ เกิดอยู่ในที่ ไหน เมื่อพิจารณาไปเช่นนี้ ก็จะเห็นได้ว่า แต่ละสิ่งแต่ละอย่าง สีก็ไม่งาม สัตถฐาน คือรูปร่างก็ไม่น่ารักใคร่ กลิ่นก็เหม็น ที่เกิดที่อยู่ ก็เกิดอยู่ในที่ชุ่มแช่ ด้วยบุพโพโลหิต น้ำเหลืองน้ำเลือด ซึ่งมีอยู่ในร่างกายอันนี้ เพราะสิ่งทั้ง ๕ เป็นของโสโครกปฏิกุศลอยู่ตามธรรมดาเช่นนี้ ผมเมื่อขึ้นยาวออกมาแล้ว ก็ต้องตัด ต้องโกน ต้องสระ ต้องล้าง ทั้งไว้ก็เหม็นสาบเหม็นสาง เล็บก็ต้องตัด ต้องแคะมูลเล็บ ทั้งไว้ก็ดำสกปรก ฟันก็ต้องบ้วนปากชำระ มูลฟัน ทั้งไว้ก็เหม็นปฏิกุศล หนังก็ต้องหมั่นอาบน้ำชำระขัดโคล ถ้าจะทิ้งไว้ตามธรรมดา ก็จะสกปรก ะมุกะมอม ส่งกลิ่นเหม็นสาบน่าสะอิดสะเอียน

สิ่งทั้ง ๕ อย่างนี้ เมื่อตกลงลงในภาชนะที่จะบริโภคหรือดื่ม เมื่อเห็นเข้า ก็ไม่สามารถจะบริโภคหรือดื่มเข้าไปได้ เพราะเกลียดในความสกปรก แต่คนผู้ไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริง เมื่อเห็นสิ่งเหล่านี้ ที่เขาประดับประดาตกแต่งไว้สวยงาม ก็สำคัญผิด หลงรักใคร่กำหนดยึดถือไปตาม แต่สิ่งทั้ง ๕ อย่างนี้ ก็คงเป็นของโสโครกปฏิกุศลอยู่ตามธรรมดาของเขา หาได้แปรเปลี่ยนไปตามความหลงผิดของใครไม่

สมัยใด ความเห็นว่า เป็นของโสโครกปฏิกุศลเกิดขึ้น สมัยนั้น ก็จงรักษาอารมณ์อันนั้นไว้ นั่นแล เป็นพระกัมมัฏฐาน เพราะเป็นอุบายที่จะถ่วงถอนราคะความกำหนัดยึดถือรักใคร่ออกเสียจากสันดาน ทั้งจะเป็นปทัฏฐานเหตุที่ตั้งให้เกิดปัญญาความรู้จริงเห็นจริง เช่นรู้ว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง กับทั้งร่างกาย ชีวิตจิตใจ อันนี้ ก็เป็นสักแต่ว่า ธาตุอันหนึ่ง ๆ มาประชุมรวมกันเข้า ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ล้วนเป็นอนิจจัง เป็นของไม่เที่ยงไม่จีรังยั่งยืนอยู่เสมอ เป็นทุกขัง มีความเสื่อมสิ้นพิบัติแปรปรวนไปเป็นธรรมดา และเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของผู้ใด มิใช่ตัวตน ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา

เมื่อปัญญาความรู้จริงเห็นจริงเกิดขึ้นแล้ว ก็จะละวางอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นเสียได้ เมื่ออุปาทานไม่มีแล้ว จิตก็จะพ้นจากอภิวกิเลส เป็นอันได้บรรลุถึงธรรมวิเศษ คือพระนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมชาติดับเพลิงกิเลส และกองทุกข์ อันเป็นผลที่สุดแห่งพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา เหตุฉะนั้น ตัวเธอ จงตั้งใจแน่วแน่ มุ่งตรงต่อพระนิพพานดังเช่นว่ามาแล้ว และขอบรรพชาอุปสมบทต่อไป

บัดนี้ จะมอบผ้ากาสาเยให้ เพื่อสำเร็จส่วนเบื้องต้นแห่งการบรรพชา ตามพระพุทธานุญาตฯ

พระอุปัชฌายะเอามือจับผ้าไตร สอนอุปสัมปทาเปกขะให้ครองผ้าว่าดังนี้

จงถือเอาผ้ากาสาเยเหล่านี้ออกไป เอาสบงคล้องอ้อมตัว จับชายทั้งสองให้เสมอกัน ม้วนซ้ายเข้ามา ข้างบนนุ่งเหน็บปิดสะดือ ข้างล่างปกหัวเข่าลงไปเพียงครึ่งแข้ง เอาประคตเอวคาด แล้วเอาจีวรคล้องอ้อมตัว จับชายทั้งสองให้เสมอกัน ม้วนซ้ายเข้ามาดูเดียวกัน แต่ข้างบนห่มปิดป่าซ้าย เปิดป่าขวา เอาสังฆาฏิพาด แล้วเข้ามากราบไหว้ภิกษุทั้งหลาย ขอสรณคมน์และศีล ให้สำเร็จสามเณรบรรพชาตามพระพุทธานุญาตต่อไป

(เมื่อนาคครองผ้าเสร็จแล้ว เข้ามาขอสรณคมน์และศีล อาจารย์ผู้ให้ศีล ฟังว่าดังนี้)

จงตั้งใจนอบน้อม พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ฟังว่าตามบท นโม ดังนี้ (แล้วนำว่า นโม ๓ ทน จบแล้ว อาจารย์ว่า **เอวํ วเทหิ** นาค รับว่า **อาม ภนุเต** แล้วอาจารย์ฟังสอนว่า) จงตั้งใจถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก จงตั้งใจถึงพระธรรมว่าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก จงตั้งใจถึงพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก แม้นในวาระที่ ๒ วาระที่ ๓ ก็ฟังตั้งใจอย่างนั้น แล้วว่า

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ... ฯลฯ สรณคมณํ นิฏฺฐิตํ นาครับว่า **อาม ภนุเต**

เมื่อนาครับสรณคมน์จบแล้ว อาจารย์ผู้ให้ศีล ฟังว่า ดังนี้

สามเณรบรรพชาสำเร็จด้วยศรัทธาเพียงเท่านี้ ต่อไป จงตั้งใจสมาทาน
สิกขาบท ๑๐ ประการ อันพระผู้มีพระภาค ทรงอนุญาตให้สามเณรศึกษา จงศึกษาตาม
ไปโดยบทบาทที่ตั้งนี้ก่อน ปาณาติปาตา เวรมณี.. ฯลฯ จนจบศีล ฯ

(สามเณรจึงขอนิสังขยาต่อไป)

(เมื่อเสร็จพิธีให้นิสังขยาแล้ว พระอุปัชฌายะ พึงสอนอุปสัมปทาเปกขะ ว่าดังนี้)

บัดนี้ พระสงฆ์จะทำอุปสมบทกรรม คือสวดประกาศกันและกัน ยกตัวเธอให้เป็น
อุปสัมบันภิกษุในพระพุทธศาสนา และในกรรมวาจาที่จะสวดประกาศนั้น จะต้องออกชื่อผู้
อุปสมบทด้วย ออกชื่ออุปัชฌายะด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อท่านถามว่า **กัณหาโมลี** เธอชื่ออะไร ก็
พึงหมายเอาตัวเธอแล้วตอบว่า **อหิ ฆนฺเต.....นาม** ข้าพเจ้าชื่อ..... เมื่อท่านถามถึงชื่อ
อุปัชฌายะ ว่า **โก นาม เต อุปชฌายเ** อุปชฌายะของเธอชื่ออะไร ก็พึงหมายเอาตัวเธอ แล้ว
ตอบว่า **อุปชฌายเ เม ฆนฺเต อายสฺมา.....นาม** อุปชฌายะของข้าพเจ้าชื่อ ท่าน.....

เมื่อท่านจะบอกบาตร จีวร ซึ่งสำหรับเป็นสมณบริขารไปในภายหน้าว่า สิ่งนี้ชื่อนี้ สิ่งนี้ชื่อ
นี้ ด้วยมคธภาษา ก็จงรับว่า **อาม ฆนฺเต อาม ฆนฺเต** แล้วจำชื่อนั้น ๆ ไว้ใช้ในอธิษฐานกิจใน
พระพุทธศาสนาต่อไป

(เมื่ออุปสัมปทาเปกขะ ขอบุพสมบทกับสงฆ์แล้ว พระอุปัชฌายะพึงเฝ้าเพียงสงฆ์ ว่าดังนี้)

**อิทานิ โข ฆนฺเต, อมฺ ราชเ นาม สามเณโร, มม อุปสมฺปทาเปกฺโข, อุปสมฺปทํ อากง
ขมานเ สงฺฆํ ยาจติ, อหิ สพฺพมิมํ สงฺฆํ อชฺเชสามิ, สาธุ ฆนฺเต สพฺพโพนํ สงฺโฆ, อิมํ ราชเ นาม
สามเณโร อนฺตฺรายิเก ฐมฺเม ปุจฺฉิตฺวา, ตตฺถ ปตฺตกฺลลตํ ญตฺวา, ญตฺติจตฺตเถน กมฺเมน อกฺุ
เปน ฐานารเเหณ อุปสมฺปาเทมาติ กมฺมสนฺนิฏฺฐานํ กโรตุ.**

(สงฆ์รับว่า **สาธุ** พร้อมกัน)

พระอุปัชฌายะ พึงบอกอนุศาสน์ตามที่มีในหนังสืออุปสมบทวิธี เมื่อจบอนุศาสน์แล้ว
พระบวชใหม่พึงรับ ว่า **อาม ฆนฺเต** ๑ หน แล้วนั่งคุกเข่ากราบลง ๓ หน เสร็จการอุปสมบทเพียง
เท่านี้
